

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПРАЦІ ЗАСУДЖЕНИХ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

TO AN ISSUE ABOUT REFORMING IF THE WORK ACTIVITY OF CONVICTS:
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Довбенко К.О., студентка

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена вивченню питання щодо залучення засуджених до праці в контексті реформування законодавчого положення щодо обов'язковості здійснення ними трудової діяльності. Автором зроблено аналіз законодавчих актів, що регулюють питання праці засуджених, та проведено порівняльне дослідження законодавства і досвіду закордонних країн щодо визначення ключових аспектів виконання та відбування покарання, а саме в розрізі перевиховання засуджених шляхом залучення їх до праці. Прیدілено увагу проблемам, що є суміжними з питанням працевлаштування засуджених осіб. Зокрема, проаналізовано проблеми, пов'язані з функціонуванням підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України. Також розглянуто положення щодо впливу праці на виправлення засуджених осіб під час відбування покарання, їх наступної ресоціалізації шляхом здобуття ними освіти, професії або певних навичок, підготовки до звільнення та забезпечення базових потреб. Так само висловлено думки щодо існування взаємозв'язку між залученням до праці засуджених та забезпеченням належного режиму в місцях позбавлення волі.

Ключові слова: праця засуджених, підприємства Державної кримінально-виконавчої служби України, виправлення та ресоціалізація засуджених осіб.

Статья посвящена изучению вопроса о привлечении осужденных к труду в контексте реформирования законодательного положения об обязательности осуществления ими трудовой деятельности. Автор проанализировал законодательные акты, регулирующие вопросы труда осужденных, и провел сравнительное исследование законодательства и опыта зарубежных стран по определению ключевых аспектов исполнения и отбывания наказания, а именно в разрезе перевоспитания осужденных путем привлечения их к труду. В рамках статьи уделено внимание проблемам, смежным с вопросом трудоустройства осужденных. В частности, проанализированы проблемы, связанные с функционированием предприятий Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Рассмотрены положения о влиянии труда на исправление осужденных во время отбывания наказания, их последующей ресоциализации путем получения ими образования, профессии или определенных навыков, подготовки к освобождению и обеспечения базовых потребностей. Так же высказаны мнения о существовании взаимосвязи между привлечением к труду осужденных и обеспечением надлежащего режима в местах лишения свободы.

Ключевые слова: труд осужденных, предприятия Государственной уголовно-исполнительной службы Украины, исправление и ресоциализация осужденных.

The article is devoted to the study of an issue of attracting convicts to work in the context of reforming the legislative provision of the obligation of their labor activity. The author has analyzed the legislative acts regulating labor issues of convicts and conducted a comparative study of the legislation and experience of foreign countries to identify key aspects of serving the sentence, namely in the context of the reclaim of convicts by bringing them to work. The article focuses on problems that are related to an issue of employment of convicts. In particular, there were analyzed problems associated with the operation of enterprises of the State Penitentiary Service of Ukraine. The work contains data showing main areas of specialization of such objects and problems related to the level of their financing from the State budget; the logistical support; the lack of government orders for products manufactured by enterprises, as well as reasons for these problems.

It also reviewed provisions on the impact of labor on the reclaim of convicts while serving their sentences, their subsequent re-socialization through their education, profession or certain skills, preparing for release and ensuring basic needs.

The issue of preserving the social and kinship of convicts is not left without attention. Opinions are also expressed on the existence of an objective relationship between the employment of convicts and the provision of an appropriate regime in places of detention.

Key words: labor of convicts, enterprises of State Penitentiary Service of Ukraine, reclaim and re-socialization of convicts.

Питання виправлення та наступної ресоціалізації осіб, що відбувають покарання у виправних колоніях, є одним із ключових у державній кримінально-правовій політиці України. Це здебільшого зумовлено тим, що держава зацікавлена у формуванні такого суспільного устрою, за якого кожен його представник відчував би себе повноцінним членом суспільства, а в разі вчинення ним правопорушення та застосування до нього заходів обмеження – зміг відновити такий статус. Саме тому першочергово розробляються механізми, спрямовані на переорієнтацію свідомості засудженого та його подальшу інтеграцію в суспільні відносини після відбуття покарання.

Окреслене питання було предметом наукового дослідження в працях багатьох учених, а саме: А.С. Міхліна, Н.І. Волошина, О.М. Джужі, І.Б. Калініна, І.Л. Жук, А.Ф. Зелінського, А.Х. Степанюка, О.В. Лисодеда, Ю.М. Ткачевського, І.Л. Трунова, О.М. Кривсуна, О.С. Турчини й ін.

Метою статті є проведення багатоаспектного та всебічного аналізу положення стосовно праці засуджених у рамках останніх реформ законодавця щодо обов'язковості реалізації трудової діяльності деякими особами. Дослідження закордонного досвіду регулювання цього питання,

а також проведений контент-аналіз практичної реалізації зазначених положень, дозволили виокремити основні переваги та недоліки, а також спрогнозувати подальші можливі наслідки цих змін не лише щодо статусу засуджених осіб, а й усієї системи Державної кримінально-виконавчої служби України.

Як свідчить досвід країн світу, працевлаштованість є важливим елементом ресоціалізації, тому в більшості в'язниць європейських країн праця є обов'язком засуджених. Зокрема, в Естонії існує практика обов'язкової зайнятості особи – вона або працює, або навчається. Вважається, що освіта, зайнятість засуджених та трудова терапія допомагають їм стати повноцінними членами суспільства. Завдяки отриманим ними практики та навичкам після звільнення з місць позбавлення волі засуджені легше інтегруються у звичне життя.

Як слушно зауважує А.Х. Степанюк, залучення до праці спрямоване насамперед на те, щоби спонукати засуджених ставитися до праці як до позитивної та необхідної складової частини їхнього життя, зокрема й подальшого життя на волі. Такі самі вимоги висувають до праці ув'язнених Європейські тюремні правила. Необхідно, щоби, звільнившись з установи виконання покарань, особа мала певні навички й уміння, які дають їй змогу

знайти законні засоби для існування та допоможуть безболісно увійти в життя на волі [10, с. 222].

Праця осіб, що відбувають покарання, має свої особливості порівняно із працею звичайних громадян. Зазвичай виділяють три основні відмінності: 1) мета – залучення засуджених до праці спрямоване на їх виправлення та ресоціалізацію, натомість вільних громадян – на створення матеріальної бази для задоволення потреб і досягнення власних цілей; 2) кара – неминуче наявна за організації праці засуджених. Застосування засобів кари (позбавлення волі, матеріальних благ тощо) є необхідним для досягнення основної мети покарання – виправлення та ресоціалізації засуджених осіб; 3) продуктивність праці – багаторічною практикою установ виконання покарань підтверджено, що праця засуджених менш продуктивна, ніж праця вільних громадян [5, с. 132].

Основною причиною наукових дискусій у сфері залучення засуджених до праці стали зміни у законодавстві, що регулюють порядок та умови відбування покарань у місцях позбавлення волі. Зокрема, у зв'язку з ухваленням Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 р. [7] змінено підхід до питання праці цих засуджених. Відтепер вона стала не їхнім обов'язком, а правом: у ст. 118 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) слова «повинні працювати» замінено на «мають право працювати». Проте, якщо звернутися до змісту ст. 6 КВК України, то праця засуджених є одним з основних засобів їх виправлення й ресоціалізації. Отже, наявни суперечності між статтями КВК України. Але також має місце неузгодженість із нормами Кримінально-виконавчого кодексу України, де, наприклад, у ч. 4 ст. 74 зазначається: «Особа, яка вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною» [3]. Отже, праця є одним із механізмів виправлення особи і одночасно однією з необхідних підстав для звільнення від покарання, але водночас держава не вимагає її обов'язковості.

Проте, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» від 3 липня 2018 р. [6], внесено зміни до ч. 2 ст. 118 КВК України, де зазначається, що засуджені до позбавлення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості. Тобто законодавець все ж таки зробив виняток із загального правила, забезпечивши тим самим реалізацію гарантій захисту потерпілих від злочинів.

Із питанням реформування законодавчого положення про залучення засуджених осіб до праці пов'язана низка інших питань, що є об'єктивно взаємообумовленими. Вони мають досить широкий спектр, оскільки йдеться про правовий статус засудженого, реалізацію ним своїх прав під час відбування покарання, а також особливості фінансового забезпечення кримінально-виконавчої системи держави.

Однією із ключових проблем, яка виникла на практиці після внесення відповідних змін до законодавства, є відрахування із заробітної плати засуджених. Закріплене законом право засуджених на працю зумовлює проблему реалізації відшкодування державі вартості їх утримання у виправних колоніях. У ч. 1 ст. 121 КВК України зазначено, що «особи, які відбувають покарання у виправних колоніях, відшкодовують витрати на їх утримання, крім вартості харчування, взуття, одягу, білизни, спецхарчування та спецодягу» [4]. Водночас, згідно з п. 6.3.1. наказу Мініс-

терства юстиції України «Про затвердження Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі» від 7 березня 2013 р. № 396/5 [8], із засуджених, які не працюють (крім осіб, зазначених у пп. 6.3.2), вартість харчування, одягу, взуття, білизни, комунально-побутових та інших наданих послуг утримується з коштів, які є на їхніх особових рахунках. Ось тут виявляються недоліки нормотворчої техніки і проблеми практичної реалізації норм права. По-перше, у підзаконному акті, на відміну від закону, міститься інше положення щодо утримань (перелік). По-друге, такий перелік є вичерпним і закріплений лише стосовно непрацюючих засуджених. По-третє, закріпивши положення про право на працю, законодавець не уточнює, яким чином і з якого джерела мають надходити кошти на особові рахунки засуджених, які не працюють, а тому постає питання: яким чином непрацюючий засуджений буде відшкодовувати витрати на нього?

Але, незважаючи на окреслені проблеми, цей наказ досі є чинним. Такий спосіб вирішення питання має за мету покласти на засуджених обов'язок оплачувати своє утримання, тоді як держава, зі свого боку, виявляє бездіяльність у врегулюванні питання щодо створення реальних можливостей працевлаштованості осіб, що відбувають покарання.

Також варто звернути увагу і на відрахування до Пенсійного фонду України. Так, у ч. 4 ст. 122 КВК України визначено, що виплата особам, засудженим до позбавлення волі, призначених пенсій здійснюється територіальними органами Пенсійного фонду України на рахунок установи за місцем відбування покарання. Із пенсій засуджених до позбавлення волі відшкодовуються витрати на їх утримання в установах виконання покарань установлені Кабінетом Міністрів України порядком. Не менш як п'ятдесят відсотків пенсії зараховується установою за місцем відбування покарання на особовий рахунок засудженого [4]. Це положення викликає значні труднощі на практиці: так як засуджені не є працевлаштованими (тобто коли вони не виявили наміру працювати під час відбування покарання), то немає відрахувань до зазначеного фонду, а також таким особам не нараховується пенсійний стаж. Саме тому, звільнившись із місць позбавлення волі, маючи право на пенсію за віком і не маючи фактичної можливості влаштуватися на роботу (це може бути зумовлено різними причинами: відмова в прийнятті на роботу на підставі вікового цензу, хвороба тощо), особи не отримують її, отже, не мають джерел існування. Це здебільшого призводить до того, що особа повертається до місць позбавлення волі (підвищується рівень рецидиву), де її забезпечать базовими речами, навіть якщо вона не буде мати коштів на особовому рахунку для сплати свого утримання.

Отже, держава, з одного боку, гарантує право на пенсійне забезпечення, але, з іншого боку, вона не створює додаткового механізму наповнення відповідного бюджету (окрім як використання коштів, отриманих внаслідок реалізації продукції, виробленої засудженими), коштом якого б здійснювалися пенсійні виплати засудженим. Через це на Державний бюджет покладається подвійний тягар щодо фінансового утримання установ виконання покарань, що призводить до фактичної неможливості такого фінансування та консервації (ліквідації) цих установ.

Загалом, наявність зароблених коштів на рахунок засудженої особи є важливим елементом підготовки до звільнення, оскільки, звільнившись із місць позбавлення волі, вона буде мати можливість витратити їх на засоби першої необхідності. Також наявність зароблених коштів дає змогу засудженим придбавати засоби першої необхідності, особливо тим, хто втратив усі соціальні зв'язки (ті, яким не допомагають родичі).

Також не можна залишити поза увагою проблеми, що тісно взаємопов'язані з питанням праці засуджених, а саме

їх працевлаштування при установах виконання покарань. Ідеться про підприємства Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України), що безпосередньо надають робочі місця та забезпечують роботою осіб, що відбувають покарання.

Кримінально-виконавча система весь час піддається критиці через умови відбування покарань у місцях позбавлення волі. Неналежне фінансування цієї системи (його частка становила в різні роки 38–45%) компенсувалося коштом спеціального фонду, що наповнювався в результаті діяльності підприємств, на яких працювали засуджені.

Але для того, щоби засуджені були працевлаштовані й отримували відповідну заробітну плату, потрібно забезпечити роботою державні підприємства ДКВС України. Проте в сучасних умовах особливо загострилася проблема відсутності такої роботи. Це призводить до того, що лише невелика кількість засуджених осіб працевлаштовані й отримують заробітну плату.

Варто зауважити, що на сьогодні лише 15–20% таких підприємств функціонують із прибутком, а всі інші – збиткові. Цим підприємствам фактично необхідно економити на всьому, працювати з мінімальними умовами рентабельності, щоб можна було вийти на ціну, яку встановлює ринок. У зв'язку з тим, що зазначені підприємства сплачують такі самі податки, що і звичайні підприємства, на них також накладаються штрафи, різноманітні нарахування, пені тощо, а тому ці підприємства не є конкурентоспроможними для участі в тендерах, що проводяться державою.

Наслідком таких процесів та одним з етапів реформування ДКВС України стало ухвалення постанови Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 396 «Про порядок оптимізації діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань» [9], в якій викладено положення щодо оптимізації діяльності підприємств установ виконання покарань шляхом їх консервації (розконсервації) та ліквідації. Ухвалення такого акта свідчить про те, що держава не здатна забезпечити належне утримання підприємств через відсутність фінансових ресурсів у Державному бюджеті України для підтримання функціонування останніх. Вони перетворюються на збиткові, тому єдиним виходом із цієї ситуації є їх закриття.

Основні труднощі збиткових підприємств полягають також у тому, що вони так само зобов'язані виплачувати передбачену законом мінімальну заробітну плату, з якої утримуються кошти за комунальні послуги, для погашення боргових зобов'язань за виконавчими документами тощо, а тому засуджені в кінцевому підсумку отримують незначні кошти. Це призводить до нівелювання бажання працювати, бо немає позитивних стимулів, оскільки того, хто працевлаштований, стягуються кошти до держави, а з того, хто не працює – нічого не утримується.

Якщо проаналізувати дані, які містяться в офіційних джерелах, то на даний час основними видами спеціалізації підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України виступають: металообробка, швейне та взуттєве виробництво, видобуток гранітної сировини, деревообробка, виробництво товарів народного споживання, сільськогосподарське виробництво [2].

З урахуванням такого широкого спектра видів діяльності, вирішенням проблеми відсутності забезпечення роботою підприємств ДКВС України могло б стати розміщення державних замовлень на таких об'єктах. Зокрема, розміщення швейних замовлень для армії, Національної поліції України, Національної гвардії та ін.; замовлень на шкільне обладнання для Міністерства освіти і науки

України; замовлення для комунальних установ тощо. Це сприяло б створенню й організації нових робочих місць, покращенню фінансового стану підприємств, що дало б змогу поліпшити умови тримання засуджених у виправних колоніях, що, у свою чергу, мало б позитивний вплив на процес виправлення.

На нашу думку, зайнятість на виробництві і наявність грошових коштів на рахунку допомогли б не лише задовольнити базові потреби засуджених, поліпшити їхнє становище завдяки придбанням ними засобів першої необхідності, погашення заборгованості за виконавчими документами, а й зберегти соціальні зв'язки з рідними. Це є особливо актуальним для тих засуджених, які вже не вперше відбувають покарання. Збережені родинні зв'язки позитивно впливають на процес виправлення засуджених, оскільки вони не «відриваються» цілком від суспільства і мають підтримку з боку близьких осіб.

Із проблемою зайнятості засуджених працюю опосередковано пов'язано питання дотримання режиму в установах відбування покарань. Цей зв'язок не має чіткого виразу, а виходить лише шляхом порівняння та логічного зіставлення окремих елементів. Ідеться про те, що під час відбування покарання засуджена особа має вільний час, який вона реалізує на власний розсуд. Якщо вона залучена до праці, тобто фактично така особа майже увесь вільний час перебуває на виробництві, бо має виконати норми виробітку, а також унаслідок фізичного навантаження втомлюється, то повертаючись із виробничої зони в житлову, вона матиме одне бажання – відпочити. Якщо засуджений не працює та/або не навчається, то в нього можуть виникнути наміри (не завжди, але це не виключається) щодо заповнення цього часу діями, спрямованими на порушення встановленого порядку виконання-відбування покарань. Як доказ непрямого зв'язку можна навести статистичні дані Генеральної Прокуратури України за 2016–2018 рр. стосовно кількості зареєстрованих правопорушень за ст. 391 та 392 Кримінального кодексу України: 2016 р. – за ст. 391 зареєстровано 86 злочинів, за ст. 392 – 2 злочини; 2017 р. – за ст. 391 зареєстровано 100 злочинів, за ст. 392 – 7 злочинів; 2018 р. – за ст. 391 зареєстровано 122 злочини, за ст. 392 – 4 злочини. Отже, динаміка свідчить про їх зростання [1].

Оскільки зв'язок вказаних елементів не має чіткого вираженого характеру, не можна простежити цей процес за схемою «причина – дія – наслідок», ґрунтується він суто на спостереженнях під час реалізації процесу виконання-відбування покарання, тому ми не можемо говорити про наявність прямого зв'язку, а лише про певний негативний аспект відсутності працевлаштування засуджених.

Отже, можна зауважити, що на сьогодні головною метою та кінцевим результатом роботи кримінально-виконавчої системи є особа, яка вже відбула покарання, звільнилася з виправних колоній та не входить у конфлікт із законом, тобто виявляє до нього повагу. Саме тому вітчизняна кримінально-виконавча система повинна займатися не лише виконанням покарання, але й реабілітацією та ресоціалізацією осіб, що потрапили до місць позбавлення волі, готувати їх до звільнення, створити такі умови, за яких засуджений виявить бажання змінюватися. Але це можливо лише шляхом фактичної суспільно корисної зайнятості засуджених осіб, зокрема працюю. Це дасть змогу реалізувати і мету виконання-відбування покарання, і поліпшити стан та функціонування кримінально-виконавчої системи, у результаті чого окреслені вище процеси стануть більш ефективними. Це – фундамент, на основі якого можна розвиватися в напрямі ресоціалізації та підготовки до інтеграції особи в суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генеральна Прокуратура України: статистична інформація. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
2. Державна кримінально-виконавча служба України. URL: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/map> (дата звернення: 26.03.2019).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

4. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.
5. Кревсун О.М., Турчина О.С. Праця засуджених до позбавлення волі в сучасних умовах. *Науковий вісник Херсонського державно-го університету*. 2014. Вип. 6–1. Т. 3. С. 131–134.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання : Закон України від 3 липня 2018 р. № 2475–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 36. Ст. 272.
7. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів : Закон України від 8 квітня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 23. Ст. 869.
8. Про затвердження Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затв. наказом Міністерства юстиції України від 7 березня 2013 р. № 396/5. *Офіційний вісник України*. 2013. № 23. Ст. 798.
9. Про порядок оптимізації діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 396. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-2017-п> (дата звернення: 26.03.2019).
10. Степанюк А.Х. Кримінально-виконавче право : навчальний посібник для студентів юридичних спеціальних вищих навчальних закладів. Харків : Право, 2006. 320 с.

УДК 336.719.2:351.863:343.53:339.924

ОХОРОНА БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ¹

PROTECTION OF THE BANKING SECRECY IN THE CONDITIONS OF EURO INTEGRATION: NORMATIVE AND LEGAL ASPECTS

Клочко А.М., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин
Сумський національний аграрний університет

Дігтяр А.О., аспірант кафедри міжнародних відносин
Сумський національний аграрний університет

У статті розглянуто вплив інтеграційних процесів, реформування судової системи та суміжних правових інститутів на становлення кримінально-правової охорони банківської таємниці та комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності, які, хоча й об'єднані єдиною нормою кримінального закону, мають різну правову природу. Обґрунтовано самостійність кожного із цих об'єктів, запропоновано внесення змін до чинного кримінального законодавства.

Ключові слова: економічна безпека, кримінальна відповідальність, оптимізація, банківська таємниця, комерційна таємниця, злочини у сфері банківської діяльності.

В статье рассмотрено влияние интеграционных процессов, реформирования судебной системы и смежных правовых институтов на становление уголовно-правовой охраны банковской тайны и коммерческой тайны как объекта права интеллектуальной собственности, хотя эти и объединены единой нормой уголовного закона, но имеют разную правовую природу. Обоснована самостоятельность каждого из этих объектов, предложено внесение изменений в действующее уголовное законодательство.

Ключевые слова: экономическая безопасность, уголовная ответственность, оптимизация, банковская тайна, коммерческая тайна, преступления в сфере банковской деятельности.

The article focuses on the fact that the current legislation as to the protection of banking in Ukraine is not in line with the tendencies that are formed because of the strengthening of the European integration process. Economic stability should be provided by high level of protection of the banking sphere of the state. It goes not only about the banking institutions, but also about protection of the information, which constitutes the banking secrecy. An experience of the foreign countries demonstrates that the level of protection of the banking is considered to be in the priority. Clear definitions of the relations which constitute the essence of the banking and banking secrecy give grounds to judge that European legislation and positive experience of the countries in this issue can be taken into account when formulating the propositions as to the improvement of the legislation of Ukraine to the providing of the protection of the banking. It is noted, that formation of the separate institute of protection of the banking in the Criminal code of Ukraine can be effective to minimize the level of the criminal offenses in Ukraine.

The article examines the influence of integration processes, the reform of the judicial system and related legal institutes on the formation of criminal law protection of bank secrecy and commercial secrets as objects of intellectual property law, which, although united by a single norm of the criminal law, have different legal nature. The autonomy of each of these objects is substantiated and amendments to the current criminal legislation are proposed.

Key words: economic security, criminal liability, optimization, commercial secret, banking security, crimes in sphere of banking.

Інтеграція нашої держави в міжнародний та європейський простір, попри сукупність позитивних аспектів, несе в собі і загрози в інформаційній, економічній, фінансовій сфері тощо. Тому процес гарантування національної безпеки держави і таких її складників, як економічна

безпека, фінансова безпека, безпека сфери банківської діяльності, інформаційна безпека, посилює необхідність активації охоронної функції держави. У цій сфері Україна має низку проблем, що зумовлені дефіцитом фінансових ресурсів, високим рівнем криміналізації сфери банківської діяльності країни, невідповідністю нормативно-правової бази, яка би гарантувала високий рівень економічної безпеки банківського сектора. «Ефективне функціонування сфери банківської діяльності країни повинно забез-

¹ Робота виконана в рамках проекту для молодих вчених 2017 р. «Удосконалення законодавства України щодо забезпечення безпеки сфери банківської діяльності в умовах євроінтеграції: економіко-правовий аспект» (№ держ. реєстрації: 0117 У 006531).